แถลงการณ์ของคณาจารย์คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ต่อคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญในคดียุบพรรคอนาคตใหม่

เมื่อวันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓ ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยกรณีคณะกรรมการการเลือกตั้งยื่นคำร้องขอให้ศาลรัฐธรรมนูญพิจารณาวินิจฉัยเพื่อมีคำสั่งยุบพรรคอนาคตใหม่ โดยศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งยุบพรรคอนาคตใหม่ และเพิกถอนสิทธิสมัครรับเลือกตั้งของกรรมการบริหารพรรคอนาคตใหม่เป็นเวลา ๑๐ ปี นับแต่วันที่ศาลรัฐธรรมนูญมีคำสั่งให้ยุบพรรค โดยศาลรัฐธรรมนูญให้เหตุผลในการยุบพรรคอนาคตใหม่ว่า มาตรา ๖๒ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้กำหนดที่มาของรายได้ของพรรคการเมืองไว้อย่างชัดแจ้ง ดังนั้น หากพรรคการเมืองนำเงินส่วนใดที่ไม่ได้มีแหล่งที่มาและวิธีการตามที่กฎหมายระบุไว้ ย่อมถือว่าเป็นเงินที่ได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้ศาลรัฐธรรมนูญระบุว่า แม้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ จะมิได้บัญญัติห้ามไม่ให้พรรคการเมืองกู้ยืมเงินไว้อย่างชัดแจ้งก็ตาม แต่ก็ไม่ได้รับรองว่าสามารถทำได้ ประกอบกับการที่พรรคการเมืองมีสถานะเป็นนิติบุคคลตามกฎหมายมหาชน และการกู้ยืมเงินแม้มิได้เป็นรายได้ แต่ก็เป็นรายรับและเป็นเงินทางการเมือง การดำเนินการเกี่ยวกับการได้มาและการใช้จ่ายเงินของพรรคการเมืองจึงต้องกระทำภายในขอบเขตที่กฎหมายกำหนดไว้เท่านั้น นอกจากนั้น ศาลรัฐธรรมนูญยังให้เหตุผลโดยสรุปได้ต่อไปว่า การที่พรรคอนาคตใหม่กู้ยืมเงินโดยมีการคิดอัตราดอกเบี้ยและเบี้ยปรับที่ไม่เป็นไปตามปกติทางการค้าถือเป็นการรับบริจาคเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใด ซึ่งหากว่ามีมูลค่าเกินกว่าสิบล้านบาทต่อปีแล้วย่อมถือว่าเป็นการต้องห้ามตามมาตรา ๖๖ วรรคสองของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ และเมื่อเป็นการรับบริจาคเงิน ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดซึ่งขัดกับมาตรา ๖๖ วรรคสอง กรณีจึงถือว่าเป็นกรณีที่พรรคการเมืองรับบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด โดยรู้หรือควรรู้ว่าได้มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีแหล่งที่มาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา ๗๒ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ ศาลรัฐธรรมนูญจึงมีอำนาจในการยุบพรรคการอนาคตใหม่ตามมาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง (๓) ของพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน

ด้วยความเคารพต่อคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญ คณาจารย์ของคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ดังมีรายนามท้ายแถลงการณ์นี้ (“คณาจารย์นิติศาสตร์”) มีข้อสังเกตและความคิดเห็นต่อคำวินิจฉัยและการให้เหตุผลของศาลรัฐธรรมนูญในคดีดังกล่าวในประเด็นดังต่อไปนี้

๑. พรรคการเมืองไม่ใช่นิติบุคคลที่ใช้อำนาจมหาชน จึงสามารถกู้ยืมได้โดยไม่ต้องมีกฎหมายให้อำนาจ

พรรคการเมืองที่นายทะเบียนพรรคการเมืองรับจดทะเบียนแล้วมีสถานะเป็นนิติบุคคลตามมาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ จึงมีสิทธิและหน้าที่ภายใต้พระราชบัญญัติฉบับนี้ นอกจากนี้พรรคการเมืองยังมีสิทธิและหน้าที่ในฐานะนิติบุคคลตามมาตรา ๖๕ และ ๖๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ แม้ว่ามาตรา ๒๐ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ จะบัญญัติให้พรรคการเมืองมีวัตถุประสงค์สำคัญเพื่อดำเนินกิจกรรมทางการเมืองตามหลักการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข และเพื่อส่งผู้สมัครลงรับเลือกตั้งก็ตาม แต่พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมืองไม่ได้ให้อำนาจในทางกฎหมายมหาชนแก่พรรคการเมืองทั้งหลายแต่อย่างใด

ในทางวิชาการ การพิจารณาว่าองค์กรใดองค์กรหนึ่งเป็นนิติบุคคลที่ใช้อำนาจมหาชน (นิติบุคคลมหาชน) หรือไม่ ขึ้นอยู่กับหลักเกณฑ์ ๓ ประการ ได้แก่ ๑. พิจารณาจากกฎหมายที่จัดตั้งนิติบุคคลนั้น ว่าจัดตั้งขึ้นตามกฎหมายมหาชนซึ่งได้แก่ พระราชบัญญัติหรือพระราชกฤษฎีกาหรือไม่ ๒. พิจารณาจากอำนาจที่องค์กรนั้นใช้ ว่าองค์กรนั้นใช้อำนาจมหาชนในลักษณะที่มีอำนาจเหนือหรืออำนาจฝ่ายเดียวหรือไม่ และ ๓. พิจารณาจากกิจกรรมที่นิติบุคคลนั้นดำเนินการ ว่ากิจกรรมที่ทำเป็นเรื่องการจัดทำบริการสาธารณะหรือไม่ โดยที่องค์กรใดองค์กรหนึ่งจะเป็นนิติบุคคลที่ใช้อำนาจมหาชนได้นั้นจะต้องเข้าองค์ประกอบครบถ้วนทั้งสามประการ

เมื่อพิจารณาลักษณะพรรคการเมืองตามพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ ตามองค์ประกอบสามประการข้างต้นจะพบว่า ประการแรก กฎหมายไม่ได้บัญญัติให้พรรคการเมืองสามารถใช้อำนาจมหาชนหรือใช้อำนาจรัฐในลักษณะที่มีอำนาจเหนือหรืออำนาจฝ่ายเดียวแต่อย่างใด ในทางตรงกันข้ามพระราชบัญญัติฉบับดังกล่าวกลับมีเนื้อหาเป็นการควบคุมการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองของพรรคการเมืองให้เป็นไปตามรัฐธรรมนูญและกฎหมายเพียงเท่านั้น ในทำนองเดียวกันกับพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ. ๒๕๓๕ ที่ควบคุมการดำเนินการของบริษัทมหาชน พระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัดไม่ได้ให้อำนาจมหาชนหรืออำนาจรัฐแก่บริษัทมหาชนแต่อย่างใด ประการที่สอง เมื่อพิจารณาถึงหลักการทั่วไปของการจัดตั้งพรรคการเมืองก็จะพบว่า พรรคการเมืองทั้งหลายไม่ได้มีอำนาจหน้าที่ในการใช้อำนาจรัฐหรืออำนาจมหาชนโดยตรง หากแต่ทำหน้าที่เพียงรวบรวมและก่อตั้งเจตจำนงทางการเมืองของประชาชน เพื่อให้มีโอกาสในการเข้าไปใช้อำนาจรัฐหรืออำนาจมหาชนต่อไปเท่านั้น และเมื่อพิจารณาองค์ประกอบที่สามพบว่า พรรคการเมืองไม่ได้มีอำนาจหน้าที่ในการจัดทำ

บริการสาธารณะโดยตรง หากแต่เป็นเพียงผู้ทำหน้าที่เสนอนโยบายและดำเนินกิจกรรมทางการเมืองเพื่อแสวงหาโอกาสในการได้รับการเลือกตั้งเท่านั้น และเมื่อได้รับการเลือกตั้งแล้ว ผู้ได้รับการเลือกตั้งจึงจะมีโอกาสเข้าไปใช้อำนาจในการจัดทำบริการสาธารณะอีกทอดหนึ่ง

เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบกับกฎหมายของต่างประเทศ ไม่ว่าจะเป็นกฎหมายของสหรัฐอเมริกา สหราชอาณาจักร เยอรมนี หรือฝรั่งเศส พรรคการเมืองทั้งหลายต่างมีสถานะเป็นเพียงนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชนทั้งสิ้น **กล่าวโดยสรุป คณาจารย์นิติศาสตร์เห็นว่าการที่พรรคการเมืองที่ได้รับอนุญาตให้จดทะเบียนมีสถานะเป็นนิติบุคคลและมีหน้าที่บางประการภายใต้พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ ไม่ได้ทำให้พรรคการเมืองมีสถานะเป็นนิติบุคคลมหาชน เนื่องจากขาดองค์ประกอบครบถ้วนทั้งสามประการดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ในทำนองเดียวกับสมาคม มูลนิธิ หรือแม้แต่บริษัทมหาชนจำกัด หรือบริษัทรัฐวิสาหกิจที่แม้รัฐเป็นผู้ถือหุ้นทั้งหมดหรือถือหุ้นข้างมาก แต่ไม่ได้มีสถานะเป็นนิติบุคคลมหาชน ทั้งนี้เป็นไปตามหลักทฤษฎีทางกฎหมายและตามแนวคำพิพากษาของศาลฎีกา และศาลปกครองสูงสุดที่วางบรรทัดฐานตลอดมาในระบบกฎหมายไทย และสอดคล้องหลักกฎหมายที่เป็นสากลทั่วโลก เมื่อพรรคการเมืองทั้งหลายไม่ได้มีสถานะเป็นนิติบุคคลที่ใช้อำนาจมหาชน การกู้ยืมเงินของพรรคการเมืองในฐานะนิติบุคคลนั้นจึงสามารถทำได้โดยที่ไม่จำเป็นต้องมีกฎหมายให้อำนาจดังเช่นนิติบุคคลที่ใช้อำนาจมหาชนแต่อย่างใด การกู้ยืมเงินจึงเป็นการใช้สิทธิในฐานะนิติบุคคลที่ได้รับการรับรองสภาพบุคคลภายใต้ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ นิติบุคคลนี้ย่อมมีความสามารถและมีเสรีภาพในการเข้าทำสัญญาได้ตามใจสมัครภายใต้ขอบอำนาจหน้าที่และวัตถุประสงค์ของพรรคการเมือง** ดังนั้นคณาจารย์นิติศาสตร์จึงไม่เห็นด้วยกับความเห็นของศาลรัฐธรรมนูญที่ว่า เมื่อไม่มีกฎหมายอนุญาตให้พรรคการเมืองกู้เงินได้ เงินกู้นั้นจึงเป็นเงินที่ได้มาโดยไม่ชอบด้วยพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐

๒. การคิดดอกเบี้ยและการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเป็นเสรีภาพในการแสดงเจตนาของคู่สัญญา

ศาลรัฐธรรมนูญได้หยิบยกประเด็นขึ้นวินิจฉัยว่า การกู้เงินของพรรคการเมืองที่มีการคิดอัตราดอกเบี้ยและเบี้ยปรับน้อยกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดนั้น เป็นการคิดดอกเบี้ยและเบี้ยปรับที่ไม่เป็นไปตามธุรกิจทางการค้า จึงถือเป็นกรณีที่พรรคการเมืองรับบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด โดยมีจำนวนสูงกว่าที่กฎหมายกำหนดเอาไว้ที่สิบล้านบาท ซึ่งต้องห้ามตามมาตรา ๖๖ วรรคสอง แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ ประเด็นจึงต้องพิเคราะห์ว่าการให้กู้เงินในอัตราดอกเบี้ยต่ำหรือการไม่คิดดอกเบี้ยนั้น เป็นกรณีที่ถือว่า “ผิดปกติทางการค้า” หรือไม่ คณาจารย์นิติศาสตร์มี

ความเห็นว่า **การคิดดอกเบี้ยและการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเป็นเสรีภาพโดยแท้ของเจ้าหนี้และคู่สัญญา** การที่เจ้าหนี้ตกลงไม่คิดดอกเบี้ยเลย หรือคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำ เป็นแต่เพียงการที่เจ้าหนี้ไม่ประสงค์จะเรียกค่าตอบแทนจากการให้กู้ยืมหรือค่าเสียโอกาสในการหาประโยชน์จากเงิน แต่ไม่ทำให้เจ้าหนี้สูญเสียหรือเสียหายในทางทรัพย์สิน **การไม่คิดดอกเบี้ยหรือคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำจึงไม่ใช่เรื่องผิดปกติทางการค้าแต่อย่างใด** ดังจะเห็นได้จากการที่มาตรา ๗ ของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่กำหนดอัตราดอกเบี้ยร้อยละ ๗.๕ ต่อปีในกรณีที่มีการตกลงคิดดอกเบี้ยในหนี้เงิน แต่ไม่มีการกำหนดอัตราดอกเบี้ยเอาไว้ นั่นหมายความว่า ถ้าคู่สัญญาตงลงไม่คิดดอกเบี้ยเลย หรือคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำกว่าร้อยละ ๗.๕ กฎหมายก็ไม่เข้าไปแทรกแซง และปล่อยให้เป็นไปตามเจตนาของคู่สัญญา มาตรา ๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงเป็นเครื่องยืนยันว่า การไม่คิดอัตราดอกเบี้ยหรือคิดอัตราดอกเบี้ยเงินกู้ในอัตราต่ำกว่าที่กฎหมายกำหนดจึงเป็นเรื่อง "ปกติ" **ด้วยเหตุนี้การให้กู้เงินโดยคิดดอกเบี้ยในอัตราต่ำกว่ากฎหมายกำหนด จึงไม่ใช่การบริจาคหรือการให้ประโยชน์อื่นใด ตามนัยของมาตรา** ๖๖ พระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ หากแต่เป็นหนี้สินที่พรรคการเมืองอาจก่อขึ้นได้ในฐานะที่เป็นนิติบุคคลตามกฎหมายเอกชน

๓. ข้อเท็จจริงแห่งคดีไม่สามารถปรับเข้ากับมาตรา ๗๒ แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้

ศาลรัฐธรรมนูญในคดีนี้ได้เชื่อมโยงการบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดเกินกว่าสิบล้านบาท ซึ่งต้องห้ามตามมาตรา ๖๖ วรรคสอง เข้ากับมาตรา ๗๒ วรรคสอง ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ เพื่อให้ศาลมีอำนาจในการออกคำสั่งยุบพรรคการเมืองตามมาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง (๓) ที่กำหนดไว้เป็นการเฉพาะว่า ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจออกคำสั่งยุบพรรคการเมืองเฉพาะกรณีมีการกระทำที่เป็นการฝ่าฝืนมาตรา ๒๐ วรรคสอง มาตรา ๒๘ มาตรา ๓๐ มาตรา ๓๖ มาตรา ๔๔ มาตรา ๔๕ มาตรา ๔๖ มาตรา ๗๒ หรือมาตรา ๗๔ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ เท่านั้น คณาจารย์นิติศาสตร์มีความเห็นว่า มาตรา ๗๒ ไม่อาจนำมาใช้ตีความประกอบกับมาตรา ๖๖ ของพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยพรรคการเมือง พ.ศ. ๒๕๖๐ ได้ แม้ว่าบทบัญญัติทั้งสองมาตราจะอยู่ภายใต้หมวด ๕ ว่าด้วยรายได้ของพรรคการเมืองก็ตาม เนื่องจากมาตรา ๗๒ ได้กำหนดข้อห้ามไม่ให้พรรคการเมืองกระทำการไว้เป็นการชัดแจ้งแยกออกจากมาตราอื่นและเป็นมาตรการเฉพาะที่ห้ามพรรคการเมืองรับเงินรายได้ที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ทั้งนี้มาตรา ๗๒ ได้กำหนดว่า "ห้ามมิให้พรรคการเมืองและผู้ดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองรับบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด

โดยรู้หรือควรจะรู้ว่าได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีแหล่งที่มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย" จะเห็นได้ว่า ความมุ่งหมายของมาตรา ๗๒ ดังกล่าว คือ การห้ามพรรคเมืองเข้าไปยุ่งเกี่ยวกับเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดอันมาจากการกระทำกิจกรรมที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ดังเช่น เงินที่ได้มาจากการกระทำความผิดอาญาหรือจากการค้ายาเสพติด เป็นต้น ทั้งนี้เพื่อไม่ให้พรรคการเมืองตกอยู่ภายใต้อิทธิพลหรือถูกครอบงำจากกลุ่มหรือองค์กรที่มีวัตถุประสงค์ในการดำเนินการที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น

ส่วนความมุ่งหมายตามมาตรา ๖๖ นั้น เป็นการกำหนดจำนวนเงินอย่างสูงหรือเพดานการรับเงินรายได้ที่เป็นเงินบริจาค ทรัพย์สินหรือประโยชน์อื่นใดไม่เกินมูลค่าสิบล้านบาทต่อปี เพื่อป้องกันไม่ให้ผู้บริจาครายใดใช้กลไกดังกล่าวในการครอบงำการดำเนินการของพรรคการเมือง จะเห็นได้ว่า **มาตรการตามมาตรา ๖๖ และมาตรา ๗๒ ไม่ได้เป็นเรื่องเดียวกันหรือเชื่อมโยงกัน** การปรับใช้กฎหมายทั้งสองมาตราจึงแยกออกจากกันได้ ดังนั้น การรับเงินบริจาค ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใดเกินกว่าที่กฎหมายกำหนดตามมาตรา ๖๖ จึงไม่อาจเป็นกรณีเดียวกับการรับบริจาคเงิน ทรัพย์สิน หรือประโยชน์อื่นใด โดยรู้หรือควรจะรู้ว่าได้มาโดยมิชอบด้วยกฎหมายหรือมีเหตุอันควรสงสัยว่ามีแหล่งที่มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย **เมื่อการกระทำตามมาตรา ๖๖ ไม่อาจถูกเชื่อมโยงเข้ากับมาตรา ๗๒ ได้หากไม่ปรากฏข้อเท็จจริงว่าเงินที่ได้รับมานั้นมีแหล่งที่มาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย การกระทำของพรรคการเมืองตามมาตรา ๖๖ จึงไม่ใช่เหตุในการยุบพรรคการเมืองได้ตามที่กำหนดไว้ในมาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง (๓) แต่อย่างใด**

เมื่อพิจารณาตามข้อเท็จจริงดังที่ได้กล่าวไปแล้วว่า พรรคการเมืองเป็นนิติบุคคลที่มีสิทธิและหน้าที่ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ย่อมมีเสรีภาพในการทำสัญญากู้ยืมเงินได้โดยไม่จำต้องมีกฎหมายให้อำนาจและการให้กู้เงินโดยคิดอัตราดอกเบี้ยน้อยกว่าอัตราที่กฎหมายกำหนดหรือแม้แต่ไม่คิดดอกเบี้ยเลยเป็นเรื่องที่สามารถทำได้ตามหลักเสรีภาพในการทำสัญญา เงินกู้ในลักษณะดังกล่าวจึงไม่เป็นเงินที่มีแหล่งที่มาโดยมิชอบด้วยกฎหมาย **กรณีจึงไม่อาจปรับเข้ากับมาตรา ๗๒ เพื่อเป็นเหตุในการยุบพรรคการเมืองตามมาตรา ๙๒ วรรคหนึ่ง (๓) ได้**

๔. ความสำคัญของพรรคการเมืองในการปกครองระบอบประชาธิปไตย กับการใช้อำนาจยุบพรรคการเมืองของศาลรัฐธรรมนูญ

พรรคการเมืองในระบอบเสรีประชาธิปไตยมีบทบาทสำคัญในการก่อตั้งเจตจำนงทางการเมืองของประชาชน ด้วยการนำเสนอนโยบายเพื่อให้ประชาชนที่เห็นด้วยเลือกพรรคการเมืองนั้น ๆ เข้าไปเป็นผู้แทนของตนในรัฐสภา เพื่อทำหน้าที่ในการผลักดันนโยบาย ก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหรือการปฏิรูปประเทศไป

ในแนวทางที่ประชาชนแต่ละกลุ่มต้องการ ดังนั้น พรรคการเมืองจึงเป็นผู้แทนในการจัดการผลประโยชน์และความต้องการของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ และในกรณีประโยชน์และความต้องการของประชาชนกลุ่มต่าง ๆ ไม่สอดคล้องกันหรือขัดแย้งกัน รัฐในระบอบเสรีประชาธิปไตยจะต้องเปิดโอกาสให้พรรคการเมืองต่าง ๆ ได้แข่งขันกันอย่างเสรีและเป็นธรรมเพื่อให้เป็นไปตามความต้องการของตนผ่านหลักการปกครองโดยหลักเสียงข้างมากโดยเคารพเสียงข้างน้อย ดังนั้น **การใช้อำนาจขององค์กรของรัฐจะต้องระมัดระวังไม่ให้เป็นอุปสรรคขัดขวางต่อความเป็นอิสระ เสรีภาพ และการแข่งขันกันอย่างเสรีและเป็นธรรมของพรรคการเมืองทั้งหลาย** การยุบพรรคการเมือง ซึ่งหมายถึง การทำลายองค์กรที่เป็นผู้ทำหน้าที่ก่อตั้งเจตจำนงทางการเมืองและเป็นผู้แทนผลประโยชน์ของประชาชนในสังคมการเมืองนั้นควรเกิดขึ้นได้เฉพาะกรณีที่ปรากฏหลักฐานอย่างชัดเจนโดยปราศจากข้อสงสัยว่าพรรคการเมืองได้กระทำการอันขัดต่อหลักการพื้นฐานของรัฐธรรมนูญและ มีความร้ายแรงถึงขนาดสมควรที่จะต้องถูกยุบพรรค

คณาจารย์นิติศาสตร์มีข้อสังเกตประการสำคัญต่ออำนาจในการออกคำสั่งยุบพรรคการเมืองโดยศาลรัฐธรรมนูญว่า เจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญในเรื่องการยุบพรรคการเมืองตามหลักการที่เกิดขึ้นในต่างประเทศนั้น เกิดจากแนวคิดในเรื่องการพิทักษ์รัฐธรรมนูญและระบอบประชาธิปไตยจากภยันตรายอย่างร้ายแรงที่จะนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงรูปแบบการปกครองจากระบอบประชาธิปไตยไปสู่การปกครองในระบอบอำนาจเบ็ดเสร็จหรือเผด็จการ กลไกในการพิทักษ์รัฐธรรมนูญและประชาธิปไตยโดยการยุบพรรคการเมืองนั้น จึงถูกใช้เฉพาะที่ได้ความอย่างชัดแจ้งและปราศจากข้อสงสัยว่าพรรคการเมืองหรือกลุ่มทางการเมืองกระทำการในลักษณะที่ต้องการล้มล้างการปกครองในระบอบประชาธิปไตยหรือล้มล้างรัฐธรรมนูญ ดังนั้น โดยหลักแล้วศาลรัฐธรรมนูญจะต้องจำกัดอำนาจตนเองในการใช้อำนาจยุบพรรคการเมือง หากไม่มีข้อเท็จจริงที่ชัดแจ้งเช่นว่านั้น ทั้งนี้เพราะบรรดาพรรคการเมืองทั้งหลายย่อมมีเสรีภาพในการดำเนินกิจกรรมทางการเมืองซึ่งเป็นเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญด้วยเช่นเดียวกัน การวินิจฉัยยุบพรรคการเมืองจึงต้องชั่งน้ำหนักประโยชน์ทั้งสองด้านดังกล่าวให้ได้ดุลยภาพกัน กล่าวคือ **ศาลรัฐธรรมนูญอาจยุบพรรคการเมืองได้เฉพาะกรณีที่พรรคการเมืองนั้นกระทำความผิดอย่างร้ายแรงจนถึงขนาดที่ไม่สามารถอ้างความคุ้มครองจากเรื่องเสรีภาพของพรรคการเมืองได้เท่านั้น การยุบพรรคการเมืองจึงต้องเป็นมาตรการสุดท้าย (*ultima ratio*) ของบรรดามาตรการอื่น ๆ เมื่อไม่มีมาตรการอื่นที่มีประสิทธิภาพและได้สัดส่วนแล้วเท่านั้น** และในกรณีที่ไม่ได้ความชัดแจ้งว่าพรรคการเมืองใดกระทำการในลักษณะดังกล่าว ศาลรัฐธรรมนูญพึงต้องจำกัดอำนาจตนเอง

คณาจารย์นิติศาสตร์ตระหนักดีว่านักกฎหมายทั้งหลายอาจมีวิธีการในการใช้และการตีความกฎหมายที่แตกต่างกันไปเพื่อบรรลุเป้าหมายเดียวกันคือความยุติธรรม ตุลาการศาลรัฐธรรมนูญก็เช่นเดียวกัน ย่อมมีดุลยพินิจในการเลือกใช้วิธีการใช้และตีความกฎหมายที่เห็นว่าถูกต้องและเป็นธรรมตามเจตนารมณ์ของกฎหมาย แม้ว่าคณาจารย์นิติศาสตร์จะเคารพในแนวทางการตีความและการใช้ดุลยพินิจของตุลาการศาลรัฐธรรมนูญแต่ละท่าน แต่ตระหนักดีว่า นักวิชาการกฎหมายย่อมมีภาระหน้าที่ในการค้นหาแนวทางทางในการใช้และตีความกฎหมายที่เหมาะสมและเป็นธรรมที่สุด และนำเสนอแนวทางในการใช้และตีความดังกล่าวให้บรรดานักกฎหมายและสังคมได้ขบคิดพิจารณา เนื่องจากการใช้และการตีความกฎหมายที่เป็นธรรมเป็นหลักประกันสิทธิเสรีภาพของประชาชนและเป็นการธำรงไว้ซึ่งหลักนิติรัฐในสังคม **คณาจารย์นิติศาสตร์เชื่อว่าปัญหาทางการเมืองไทยที่สั่งสมมาเป็นเวลายาวนานจะได้รับการแก้ไขเยียวยาด้วยการใช้การตีความกฎหมายอย่างถูกต้องและเป็นธรรม และระบอบประชาธิปไตยจะดำรงอยู่ได้หากนักกฎหมายทำหน้าที่โดยปราศจากอคติ และผู้คนในสังคมร่วมกันหาทางออกให้กับปัญหาต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นด้วยเหตุผลและความอดทนอดกลั้น**

คณาจารย์นิติศาสตร์

๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๓

คณาจารย์นิติศาสตร์

๑. รองศาสตราจารย์ ดร.มุนินทร์ พงศาปาน
๒. รองศาสตราจารย์ ดร.สุปรียา แก้วละเอียด
๓. รองศาสตราจารย์ ดร.ต่อพงศ์ กิตติยานุพงศ์
๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.รณกรณ์ บุญมี
๕. ศาสตราจารย์ ดร.สุรพล นิติไกรพจน์
๖. รองศาสตราจารย์ ดร.ปกป้อง ศรีสนิท
๗. อาจารย์ดิศรณ์ ลิขิตวิทยาวุฒิ
๘. อาจารย์คงสัจจา สุวรรณเพ็ชร
๙. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นพร โพธิ์พัฒนชัย
๑๐. รองศาสตราจารย์ ดร.นิรมัย พิศแข มั่นจิตร
๑๑. อาจารย์ ดร.อำนาจ ตั้งคีรีพิมาน
๑๒. อาจารย์เฉลิมวุฒิ ศรีพรหม
๑๓. อาจารย์กิตติภพ วังคำ
๑๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์สุรศักดิ์ บุญเรือง
๑๕. อาจารย์มาติกา วินิจสร
๑๖. อาจารย์ภัทรพงษ์ แสงไกร
๑๗. รองศาสตราจารย์ ดร.สมเกียรติ วรปัญญาอนันต์
๑๘. ศาสตราจารย์ ดร.สุเมธ ศิริคุณโชติ
๑๙. รองศาสตราจารย์ ดร.ภูมินทร์ บุตรอินทร์
๒๐. อาจารย์ยศสุดา หร่ายเจริญ
๒๑. ศาสตราจารย์ ดร.อุดม รัฐอมฤต
๒๒. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ตามพงษ์ ชอบอิสระ
๒๓. อาจารย์ ดร.ลลิล ก่อวุฒิกุลรังษี
๒๔. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กรศุทธิ์ ขอพ่วงกลาง
๒๕. อาจารย์เอื้อการย์ โสภาคดิษฐพงษ์
๒๖. ศาสตราจารย์ ดร.สหธน รัตนไพจิตร
๒๗. อาจารย์กีระเกียรติ พระทัย
๒๘. อาจารย์ฉัตรดนัย สมานพันธ์
๒๙. อาจารย์ปทิตตา ไชยปาน
๓๐. อาจารย์ ดร.พนัญญา ลาภประเสริฐพร
๓๑. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.เอมผกา เตชะอภัยคุณ
๓๒. อาจารย์สุรศักดิ์ บุญญานุกูลกิจ
๓๓. อาจารย์ ดร.นันฐิกา ศรีพงษ์กุล
๓๔. อาจารย์พวงรัตน์ ปฐมสิริรักษ์
๓๕. อาจารย์สุประวีณ์ อาสนศักดิ์
๓๖. อาจารย์ปวีร์ เจนวีระนนท์